

ТЫЗЭКЬОТМЭ — ТЫЛЪЭШ!

АДЫГЭ 100 МАКЬ

Голос
адыга

1923-рэ ильэсүм
гъэтхапэм
къышгъэжьагъэу
къыдэкы

№ 71 (22760)

2023-рэ ильэс

МЭФЭКУ

МЭЛЫЛЬФЭГЬУМ и 27-рэ

ОСЭ ГҮЭНЭФАГЬЭ ИЭП

6 +
тисайт

WWW.ADYGOVOICE.RU

тихытын нэклубгъохэр

Адыгэ Республикаэм и Правительствэ игъээст

Медицинэм ихэхъоныгъ

А. Гусев.

Ioftkhabzэм хэлэжьагъэх Адыгэим и Лышхъэу Къумпъыл Мурат, федераль-нэ инспектор шхъаэу Сергей Дрокинир, АР-м и Къэралыгъ Совет — Хасэм и Тхаматэ игуадзэу Цэй Эдуард, АР-м псауныгъэр къэухумэгъэнэмкэ иминистрэу Мэрэтыкъо Рустем, Мыекъуапэ имэрэу Геннадий Митрофановыр, хэбээ къулыкъухэм ялашхэр, псауныгъэм икъеухумэн фэгъэзэгээ юфышлэхэр, мединститутынрэ медколледжымрэ ястудентхэр.

Квадрат метрэ мини 4 фэдиз хъурэ медицинэ учреждениеу къатиплэу зэттэир къалэм имикрорайонхэу цыфхэр бэу зыщыгсэухэрэм ашыцым щагъэпсигъ. Псауныгъэм икъеухумэн тегъэпсигъхэгъэ лъялкъ проектым къыдыххэлъйтэгъэ шъольыр программэм диштэу поликлиникакэм игъэпсын сомэ милли-

Мыекъуапэ имикрорайонэу «Восходым» тыгъуасэ поликлиникакэ къышыэзяуахыгъ.

он 240-рэ тырагъэкюдагь, медицине оборудованием икъещэфын инфраструктурэ бюджет чыфэу сомэ миллион 54-рэ пэуягъэхьагь.

Адыгэим и Лышхъэу поликлиникакээр къызэпилыхъагь, аш амалэу илэхэм зашигъэгъозагь. Терапевтхэм ямызакъоу, нэмыхк специалистхэм якабинетхэр аш хэтых. Джаш фэдэу диагностикэ, рентген, ультразвуковой ыкын нэмыхк упплэкунхэр мыш щарагъэшынхэ альэкыщт.

«Мы микрорайонным поликлиникакэ

зэрэцагъэлсыгъэм ишүаугъэкэ медицинэ юфышлэхэм сымаджэхэм амалышлухэр яэ хъугъэ. Іэпүэгъу дэгүү цыфхэм мыш щагъотын фае», — къы-иагъ Къумпъыл Мурат.

Мыекъопэ къэлэ поликлиникэм иврач шхъаэу Емтыйль Оксанэ къызэрилтагъэмкэ, поликлиникакэм цыфхэр къе-уллэхэу ригъэжьагь. Зы сменэм нэбгырэ 500-мэ юфышлэхэр аш щагъэцкэштых. Нэбгырэ мин 36-мэ ар атэлтигагь. Джырэ шапхъэхэм адиштэу поликлиникэр зэтэгъэпсыхьагь. Мэрэ-

тыкъо Рустем къызэриуагъэмкэ, колгупчэмкэ в порталэу «Къэралыгъ фэло-фашлэхэр» зыфиорэмкэ цыфхэм зарагъэтхын алъэкъыщт.

Къумпъыл Мурат поликлиникэм къэ-къуагъехэм адэгүшьагь, медицинэ ӏэ-пылэгъоу арагъэгъотырэм руразэхэмэ къэупчагь. Етланэ поликлиникэм иконференц-залькэ республикэм имединэ организацихэм ялашхэм зэлүкігъу щадыриагь.

Адыгэим и Лышхъэу ишыкъиэгъе компьютэр техникэр учреждением къы-фашэфынэу, къэбарлыгъээс системэм дэгъоу юф ышээнэм анаэ тырагъэтэнэу, къэбарлыгъээс поликлиникэм къыпэууль чыгынэм изэтэгъэпсыхъан ахуунэу пшъерыль афишигъигь.

(Икъеух я 2-рэ н. ит).

Медицинэм ихэхъоныгъ

(Икъех.

«Цыфхэм япсауныгъе икъэумэн епхыгъе юфыгъохэм ашьэрэ мэхъанэ яеты. Мынкэ юф цыкыу щылэп. Медицинэ фэло-фашэхэр нахышлоу агъецкэлэнхэ, 1-дэб ахэлтэй регистратурэм щадэгүчүлэнхэ, по-гистикэ дэгтэй зэхашэн, обще-ствене транспортны ицуулэхэр лэрыгъо зэтырагъэпсихан-х фае. Медицинэ фэло-фашэхэр нахышлоу зэхэцэгъэнхэр зэклэми зэдэзэшшотхын фэе пшьерильтэй щит», — кыыуагъ Күмпил Мурат.

Адыгейим и Лышхъэ зэрэхийгэунэфыкыгъэмкэ, псауныгъем икъэухүмэн фэгээзэгээ пъэнхкөр джыре шапхъэхэм адиштэй зэтгээпсихэгъэнхэмкэ мы аужыре уахтэм республикэм юфышо щашлагь.

Псауныгъем икъэухүмэн фэгээзэгъэ учреждениябэ агъецкэлэнхыг, сымэджэхэр, поликлиникэхэр, фельдшер-мамыку йэзаплехэр, амбулаториехэр агъэпсигъя. Мынкэ Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиним, УФ-м и Правительствэ, партие «Единэ Россиим» ялпыгъе ишуагъе къэкю. Поликлиникэхэр мылькуки, техникикэ нахышлоу зэтгээпсихэгъэнхэр зэрэфаем даклоу Адыгейим и Лышхъэ игъо афильгъу цыфхэм яшшохэм язгээшлэнхэ юфу ашлэрэ агъэльшынэу, ахэм закынээрэфагъээрэ тхылхэм ахэлэнхэу.

«Медицинэ ялпыгъе ягъэгъотыгъэнхэмкэ цыфхэм зыкызэрэтфагъээрэ тхылт пэлчирэйкэрэм санаэ тасэгъеты. Поликлиникэхэр амалэу илхэм яшуагъе кызыкыщтыр медицинэ фэло-фашэхэр мыш дэгьоу щизэхашэхэ зыхыукэ ары. Медицинэ фэло-фашэхэм цыфхэр рирээнхэмкэ зэклэ афелькырэр ашлэн фае. Мынкэ бэ кыдэлтигъээн фаер. Ана-

хээ мэхъанэ зилэр медицинэ юфышлэм ялпыгъэнхыгъе хэлтэй, сымаджэ пэлчирэ шхъэхэфу фишырэр ары», — кыыуагъ Күмпил Мурат.

Адыгейим псауныгъэр кыэхумэгъэнхэмкэ и Министерствэ ипащхэм пшьериль афашигъ медицинэ ялпыгъе нахышлоу ягъэгъотыгъэнхэм анаэ тирағъэтинэу, «Къоджэ доктор» зыфиорэ программэр нах чанэу пхырашынэу, Мынкэопэ къэралыгъо технологиске университэтом имединэ институт ялпыгъе нахине кадрэхэм якъэхъязырын епхыгъе юфыгъохэр зэшшуахынэу.

АвтомобилыкIэхэр аратыгъэх

Адыгейим и Лышхъэ Күмпил Мурат медицинэ ялпыгъе псынкэ ягъэгъотыгъе республикэм и Лышхъэ кыифилотагь медицинэ ялпыгъе псынкэ зэрарагъэгъотыгъе автомобилхэу къалякэхъягъэхэм медицинэ, реанимационнэ, травматологиске оборудованнэ, дефибрилляторыр, элек трокардиографыр, ингаляторыр нэмийкхэр зэритхэр.

Ялпыгъе псынкэ ягъэгъотыгъэнхэмкэ якы тхамыклагъор кызызхууллагъэхэм язгээгъэнхэмкэ Адыгэ республикэм гупчэм иврач шхьаалэу Сихын Ахьмэд кыифилотагь автомобилхэр къалэ Мынкэуалэрэ станицэ Хансэмрэ адэсхэм алае кызызэрэзифагъэфедэхтэхэр. Джидэдэм медицинэ ялпыгъе псынкэ ягъэгъотыгъе куулыкүм автомобиль 50 ил.

АвтомобилыкIэхэм медицинэ ялпыгъе цыфхэм арагъэгъотыгъе зыкызэрэригъэгъэштэхэм ицихъе зэрэтелтэйр республикэм и Лышхъэ кыыуагъ.

АР-м и Лышхъэ ипресс-къулыкыу

Тхылхэр къатых

Псауныгъем икъэухүмэн епхыгъе учреждениеу Адыгейим итхэм ашыщэу гээстиницхэ шхуантээр зылэхэмхэхэрэм газ агэлгэхэгъэнхэм фэгэхъыгъе программэм хэлэжъэнхэу льэу тхылхэр къатых.

Мары охтэ благъэм Мынкэопэ районим ит поселкэхэу Первомайскэм, Совхознэм, къутырхэ Садовэм, Шевченкэм якыи станицэ Къурджыгысмын яфельшер-мамыку йэзаплехэм гээстиницхэ шхуантээм икъуаллэхэр арашлэнхэурагъэжъэшт.

— Мыхэм гээстиницхэ шхуантээр агэлгэхэгъэнхэм тиширэйрэй шхьаалэу цыфхэм медицинэ ялпыгъе ятгээнхэм

ипхырыщын куачы амали тиэр етхыллэн тъэлкынэу къешы. Пункт 30-у тиэр щищэу 15-р газым ежэ, — кыыуагъ Мынкэопэ район сымэджэхэм иврач шхьаалэу, АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм иде-путатэу Алла Чернышовам.

— Мы программэм ишуагъэхэрэ фельшер-мамыку йэзаплехэм ашылажъэхэрэм юфышлэм амал тэрээхэр ялэхуут,

ицхэм медицинэ ялпыгъе нахь кызылэхэгъэштэш афхуут, пхъэ ашфын ишикэхъягъэштэш, — кыыхигъэштэш яхъэхэль обществээ «Газпром газораспределение Майкоп» зыфиорэм ипащэхтэй Аслын.

АО-у «Газпром газораспределение Майкоп» зыфиорэм ипресс-къулыкыу

Шапхъэхэм ашлокыщтэп

Гидрометеорологиимкэ ыкы тааэзэйцухээрэ дуна-им иуплъэкъункэ Гупчэм къызэртигъэмкэ, гээтхапэм иаужырэ мафхэр ошхылэу щытыштых. Ошхыр

нахь инэу кызызшхыщтыр бэрэскэшхор, шэмбэтыр ыкы тхыаумафэр ары.

Урысые Федерацием ошэдэ-мыш юфхэмкэ и Министер-

ствэ и Гээлорышлэл АР-м юфхэм ипресс-къулыкыу кызызшхыщтыр ишикэхъягъэштэш, ошхым зыпарэми иягээригъэштэш, пхыраххэм адэт пхыраххэм атетышт, кыыдэхэштэш.

Хъут

Юр Абубэчыр ыкъор

Хъут Юрэ Абубэчыр ыкъором ильэс 83-м итэй мэлтэлтэйгүм и 24-м идунаи ыхъожыгъ. Аш юф ёшэфэ кыткэхъуухэхэрэй ялпыгъе нахышлоу зэрэзэхашштэхэм сицыхъэ тель. Аш юф ёшэфэ кыткэхъуухэхэрэй ялпыгъе нахышлоу маклэ хуущт, цыфхэм япсауныгъе изытэштэш, — кыыуагъ Күмпил Мурат.

Адыгейим и Лышхъэ зэрэхийгэунэфыкыгъэмкэ, псауныгъэм икъэухүмэн фэгээзэгээ пъэнхкөр джыре шапхъэхэм адиштэй зэтгээпсихэгъэнхэмкэ мы аужыре уахтэм республикэм юфышо щашлагь. Пхыраххэм якъэхъязырын епхыгъе юфыгъохэр зэшшуахынэу.

Адыгейим и Лышхъэ зэрэхийгэунэфыкыгъэмкэ, псауныгъэм икъэухүмэн фэгээзэгээ пъэнхкөр джыре шапхъэхэм адиштэй зэтгээпсихэгъэнхэмкэ мы аужыре уахтэм республикэм юфышо щашлагь. Пхыраххэм якъэхъязырын епхыгъе юфыгъохэр зэшшуахынэу.

Хъут Юрэ 1941-рэ ильэс 83-м итэй мэлтэлтэйгүм и 24-м идунаи ыхъожыгъ. Аш юф ёшэфэ кыткэхъуухэхэрэй ялпыгъе нахышлоу зэрэзэхашштэхэм сицыхъэ тель. Аш юф ёшэфэ кыткэхъуухэхэрэй ялпыгъе нахышлоу маклэ хуущт, цыфхэм япсауныгъе изытэштэш, — кыыуагъ Күмпил Мурат.

Хъут Юрэ Абубэчыр ыкъором ильэс 83-м итэй мэлтэлтэйгүм и 24-м идунаи ыхъожыгъ. Аш юф ёшэфэ кыткэхъуухэхэрэй ялпыгъе нахышлоу зэрэзэхашштэхэм сицыхъэ тель. Аш юф ёшэфэ кыткэхъуухэхэрэй ялпыгъе нахышлоу маклэ хуущт, цыфхэм япсауныгъе изытэштэш, — кыыуагъ Күмпил Мурат.

Хъут Юрэ Абубэчыр ыкъором ильэс 83-м итэй мэлтэлтэйгүм и 24-м идунаи ыхъожыгъ. Аш юф ёшэфэ кыткэхъуухэхэрэй ялпыгъе нахышлоу зэрэзэхашштэхэм сицыхъэ тель. Аш юф ёшэфэ кыткэхъуухэхэрэй ялпыгъе нахышлоу маклэ хуущт, цыфхэм япсауныгъе изытэштэш, — кыыуагъ Күмпил Мурат.

Хъут Юрэ Абубэчыр ыкъором ильэс 83-м итэй мэлтэлтэйгүм и 24-м идунаи ыхъожыгъ. Аш юф ёшэфэ кыткэхъуухэхэрэй ялпыгъе нахышлоу зэрэзэхашштэхэм сицыхъэ тель. Аш юф ёшэфэ кыткэхъуухэхэрэй ялпыгъе нахышлоу маклэ хуущт, цыфхэм япсауныгъе изытэштэш, — кыыуагъ Күмпил Мурат.

Хъут Юрэ Абубэчыр ыкъором ильэс 83-м итэй мэлтэлтэйгүм и 24-м идунаи ыхъожыгъ. Аш юф ёшэфэ кыткэхъуухэхэрэй ялпыгъе нахышлоу зэрэзэхашштэхэм сицыхъэ тель. Аш юф ёшэфэ кыткэхъуухэхэрэй ялпыгъе нахышлоу маклэ хуущт, цыфхэм япсауныгъе изытэштэш, — кыыуагъ Күмпил Мурат.

Хъут Юрэ Абубэчыр ыкъором ильэс 83-м итэй мэлтэлтэйгүм и 24-м идунаи ыхъожыгъ. Аш юф ёшэфэ кыткэхъуухэхэрэй ялпыгъе нахышлоу зэрэзэхашштэхэм сицыхъэ тель. Аш юф ёшэфэ кыткэхъуухэхэрэй ялпыгъе нахышлоу маклэ хуущт, цыфхэм япсауныгъе изытэштэш, — кыыуагъ Күмпил Мурат.

Хъут Юрэ Абубэчыр ыкъором ильэс 83-м итэй мэлтэлтэйгүм и 24-м идунаи ыхъожыгъ. Аш юф ёшэфэ кыткэхъуухэхэрэй ялпыгъе нахышлоу зэрэзэхашштэхэм сицыхъэ тель. Аш юф ёшэфэ кыткэхъуухэхэрэй ялпыгъе нахышлоу маклэ хуущт, цыфхэм япсауныгъе изытэштэш, — кыыуагъ Күмпил Мурат.

Мэлъильфэгъум и 27-р — урысые парламентаризмэ и Маф

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет – Хасэм, Адыгэ Республикэм имуниципальнэ образованиехэм яллыкло къулыкъухэм ядепутатхэу лытэнэгъэ зыфэтшыхэрэр!

Урысые парламентаризмэ и Мафэ фэшт тышъу фэгушо!

Обществэм ишыенэгъэктэ парламентаризмэ мэхъянэшко илэу щит. Парламентым ыштэрэ законхэм цыфхэм яшыенэгъэктэ, ахэм яшхъяфтыныгъэхэмре яфтыныгъэхэмре якъеухумэнкэ, социальнэ-экономикэ зэхъокыныгъэхэм яшпхэ-правовой льапсэ тэрээзу къидэлтыгъэнмкэ, общественнэ-политикэ зэдэгүштигъу игъекиотыгъэ шыенэгъэктэ амалышкохэр къатых.

Демократическэ институтын мэхъянэу илэр уахьтэм кыгъэшьыгъэхъягъу. Урысаем политикэмкэ гээпсикэу илэм, общественнэ зэфыщтыкэхэм

ясистемэ, шепхээ гъэнэфагъэхэм зэхъокыныгъэхэр ашт афишишыгъ. Непэ парламент яофшэнэм изытет, хэдзаклохэр зыгъэгумэхъягъэр яофыгъохэм депутатхэр зэрэштигъуазэхэм, законхэу аштэхэрэм ялтынгъхэгъум или социальнэ-экономикэ ыкли общественнэ-политикэ лъзынкъохэмкэ яофхэр зэрэклохэрэр, цыфхэм яшынакэ зыфэдэри.

Мы мафэм Адыгэ Республикэм ифедэ зыхэль, шуягъэ къэзытырэ яофшэнэр зерагъэцакээрэм пае депутат пстэуми тызерафэрэзэр къэтэо, джащ фэдэу Федеральнэ Зэлукэл Адыгэим ифедэхэр къыщизы-ухумэхэрэм, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет – Хасэм шуягъэ къытэу яоф щызышшэхэрэм,

чыпэ мэхъянэ зилэ яофыгъохэр муниципальнэ образованиехэм яллыкло къулыкъухэм ашызешшо-зыхъяхэрэм инэу тафэрэз.

Ныбджэгъяя лъаплэхэр, туу къыддеяу зекэми тышуфэльяо посаунгъэ пытэ, щылэкшшу шъулэнэу, Адыгэимрэ Урысаемрэ яфедэ зыхэль шепхээ ихуухан яофшэнэр жыгульяцакээрэм талэкли гъэхъагъэхэр щышшынхэу!

Адыгэ Республикэм и Лышхъяя, Урысые политические партии «Единэ Россиям» и Адыгэ шьольыр къутамэ и Секретарэ Къумпыйл Мурат Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет – Хасэм и Тхаматэу Владимир НАРОЖНЭР

Къэралыгъом ихэбзэгъэуцу къулыкъу шхъяа

2012-рэ ильесим кыщыублагъ мэлъильфэгъум и 27-р хэгъэгум ихэбзэгъэуцу къулыкъу шхъяа имафэу зыхэдгъэунэфыкырэр.

УРЫСЫЕ ПАРЛАМЕНТАРИЗМЭ И МАФ

Непэ Урысаем ихэбзэгъэуцу ыкли иллыкло къулыкъу щитыр Federальнэ Зэлукэл арь. Ар зэтэутыгъ, УФ-м и Конституции, федеральнэ закон зэфэшхъяфхэм ыкли Регламентым адиштэу яофшэн зэхещэ.

УФ-м Федерациемкэ и Совет Къэралыгъо Думэм ыштэгээ хэбзэгъэуцуугъэхэм ахэллээ, адьреяштэ е зэклэгъэхъяжых. Ашт зиштэрэм ынж Президентыр къэтхэжынэу зыфагъакорэр. Джащ фэдэу сенаторхэм

япшьэрыльхэм ашыщ Президентым кызэригъэлэгъуагъэм тетэу Конституционнэ ыкли Апшэр хыкумхэм ятхаматэхэр, ахэм ягуадзэхэр, хыкумышхэр гъэнэфагъэнхэр.

УФ-м и Къэралыгъо Думэ

хэбзэгъэуцуугъэхэм яоф адешээ, ештэх, УФ-м и Правительствэ яофшэн лъэппльэ. Джащ фэдэу УФ-м и Президент кызэригъэлэгъуагъэм тетэу, УФ-м и Правительствэ и Тхаматэ, ашт ягуадзэхэр, федеральнэ мини-

стрэжэр, Гупча банкын, Лытэжко палатын япащхэр, цыфхэм яфтыныгъэхэр къэхуумэгъэнхэмкэ Уполномоченнэр егэнафэх, бзэджашгагъя зезыхъягъэхэм апае амнистие щылэштэе рехуухъэ, дунэе парламентариехэм адэлажьэ.

Федерациемкэ Советынрэ Къэралыгъо Думэмэрэ гошыгъэхэу зэхэсигъохэр зэхашаа, ахэр зэхуухыгъэх.

УФ-м и Къэралыгъо Думэ ия VII-рэ зэлүгъэгъэу мы уахьтэм яоф эшлэрэр, ашт депутат 450-рэ хэт. УФ-м Федерациемкэ и Совет субъект пэпчь сенаторитуу къегъакло.

Лъэныкъо зэфэшхъяфхэм атегущылагъэх

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет – Хасэм зичэзыу я XXIII-рэ зэхэсигъоу иллагъэм яофыгъо 60-мэ щатегущылагъэх. АР-м иминистрэхэм я Кабинет хэтхэр, федеральнэ ыкли шъолыр къулыкъухэм яллыклохэр, муниципальнэ образованиехэм япащхэр, нэмыххэр ашт хэлэжкагъэх. Парламентым и Тхаматэу Владимир Нарожнэм яофхъябзэр зэрищагъ.

«Правительственнэ сыххватыр» апэу повесткэм итгэгъэхэм ашыщ. Пыдзэфэ пытэхэм яугоин ар фэгъэхыгъягъ. Ылэррапшэу ашт фэгъэхыгъягъ къэгүшьыагъ АР-м псэолъяшынэмкэ, транспортныкэ, псэуплэ-коммунальнэ ыкли гъогу хызметынкэ иминистрэ итуадзэу Лафышъэ Рэмэзан.

Ашт кызэриуагъэмкэ, цыфхэм хэклья кырахырэр щыратэкунэу чыпэ 1003-рэ Республикэм шагъэпсыгъ. Ахэм контейнер 3094-у аштэуцуугъ щыщэу 589-р хэкыр зэхэдзэгъягъ яшыгъэнэм тэгээпсихъягъ. Ашт фэдэ бакхэр агъэфедээ икыгъэ 2022-рэ ильесим пластиктонни 9,3-рэ даацыгъ. Ылэрэ 2021-м егээпшагъэмэ, ар фэдэ 4,8-кэ нахыб.

Хэкыр зэхэдзэгъягъ дэшгъэнэм фэгъэхыгъээ проектын кыдыжэхъягъяу мыгъэ Мыекьюапэ иплошадкэ 38-рэ икэрыкэу ашыжкыщ. Ахэм кубическе

метри 3,5-рэ зэрыфэрэ контейнер 91-рэ аштэуцуугъ. Ашт пэууханэу муниципальнэ образованием сомэ миллион 15,5-рэ кытлупшыгъ, жоногъохэ мазэм ыклем нэс а яофшэнхэр аухынхэ фое.

Доклад ужым депутатхэм упчэхэр къятгъэх. Шъолыр операторын хэкыр зэрэуицхэрэм ыпкэ кызэрилтийэрэм, пыдзэфэ пытэхэм ядэшын епхыгъэу цыфхэм щыклагъя кыхагъяэхъэрэм, нэмыххэм ахэр афэгъэхыгъягъ. Мыхэм джэуапхэр къаритыжыгъяж «ЭкоЦентрэм» и Адыгэ шъолыр къутамэ иташэу Алыбэрд Налбай.

Зэхэсигъом хэбзэгъэуцуугъ 13-мэ япроектхэм щатегущылагъ ыкли ахэм ашыщэу 11-р законэу аштагъ, түмэ апэрэ еджэгъумкэ ахэллэгъ. Жээгъэузым зимыушомбгүүнэм пае шэлгъэн фоехэм, Республикаэм ис лъэпк зэфэшхъяфхэм яныдэлтыгъиз, цыфхэр

шошэдэмышлагъэхэм ашыухуумэгъэнхэм, унагъом, ныгъом, тыгъом ыкли къэлэць-къулем якъеухумэн, мэз зэфыщтыкэхэм ягъэорышэн, бюджет зэфыщтыкэхэм, нэмыххэм ахэр афэгъэхыгъягъ.

Джащ фэдэу мы зэхэсигъом доклад кышишигъ цыфхэм яфтыныгъэхэр къэхуумэгъэнхэмкэ Уполномоченнэр АР-м щылэ Анатолий Осокиням. Блэкыгъэ 2022-рэ ильесим яофу аштагъэр ашт кызэриуагъыгъ. Кызэриуагъэмкэ, Уполномочнэм цыфхэр зыщиргэблэгъэгъэ мафхэм нэгбырэ 453-рэ къякюлэгъ. Тхыаусыхэу къарахылэгъэм анахыбэр язээгъу ухэр цыфхэм алэгъэхъэгъэнхэм, фэтэргэбэ зэхэт унхэм ачэхэм зэдагъэфедэхэрэм ягъэжкын, псэуплэ-коммунальнэ фое-фашэхэм ауасэ кызээральтэрэм,

пособиехэм, пенсиехэм ягъэнэфэн, социальна юлсыгъум афэгъэхыгъягъ.

Гумзкыгъо зилэу къяулэрэм иччягъэ нахыбэ хуугъяими, муниципальнэ хэбзэ къулыкъухэм яофшлакэ охыгъэхэу тхыаусыхэу къараахылээрэр проценти 6-кэ нахь маклэу хуугъяэ зэргээхэнэфыгъэр Уполномочнэм къыхи-гъэшыгъ.

Адыгэим и Парламент ыгъэхъазырыгъэу федеральнэ гупчэм фэгъэзэгээ джэпсальхээми зэхэсигъом щатегущылагъ эхи аштагъэх. Ахэр «Псэуплэ» зыфиорэ Къэралыгъо программэм иподпрограммэу унэгъо ныбжыкэхэм псэуплэхэр ягъэгъотыгъэнхэм фэгъэхыгъэхэм хэлажэхэрэм аныбжь зыфэдизын фаем, хэуштхъяфыкыгъ цыф купхэм ыпкэ хэмийльэрэз эзэгъу ухэр алэгъэхъэгъэнхэм, цыфхэм пэудзыгъэ шыкыр тетэу чыфэ (микрозайм) зиштээ, ар къэзтихъэрэм хьор-шэргъэ кыдэзэрмыхынэм пае шэлгъэн фоехэм, гуманитар предметхэмкэ егээджэн федеральнэ программэм шхъяаэхэм ягъэжкын, нэмыххэм ахэр афэгъэхыгъягъ.

Урысые Федерацием инэмийк субъект хэм хэбзэихъя къулыкъухэр къэшакло зыфхэхъэхэм депутатхэр ахэллэгъэх, зекэми адираагъэштагъ.

ХҮҮТ Нэфсэт.

АР-м и Парламент.

ЦЫФЛЪЭШХЭР ХЭГҮЭГҮМ ИШЫКЛАГЬЭХ

Урысыем ҶофшIэннымкIэ и Лыыхъужъэу, Адыгэ, Къэбэртэе-Бэлькъар, Къэрэщэе-Щэрджэс республикэхэм яльэпкь тхаклоу МэщбэшIэ Исхъякъ иапэрэ тхыль кызыдэкIыгъэр мы мафэхэм ильэс 70-рэ хуугъэ. Поэмэу «Цыиф лъэшхэр» усэхэр игъусэу Адыгэ тхыльтедзапIэм 1953-рэ ильэсым кыдигъэкIыгъагъ. Ащ фэгъэхъыгъэ гукъекIыжъхэмкIэ тхаклор кыиддэгощаагъ.

«Айлгэ Маньэм» инваздын түүр.

«КІэрэшэ Тембот, Хъаткъо Ахъмэд, Лъэустэн Юсыф... — лъэхъанэу зыхэтыгъэхэм фэлэжьагъэх, бэми, макІэми атхыгъэр, лъагъор пхыращыгъ, шъоф зэхэкІыхъагъэм лъэпкъ литературэр къыхащыгъ».

Къэралыгъо премиехэм ялауреатеу, роман 20-м ехъу зикъэлмыпэ къычэкъытъэу, тхыль 90-рэ фэдиз къыдэзыгъэкъытъэ тхаклор непи, ыныбжь ильэс 93-м итэу, Нарт эпосым илпыхъужьэу Чечаныкъо Чечанэ фэгъэхыгъэу матхэ. Мэшбэшэ Исхъакъ ыдэжж узычахъэкъэ иланэ хъарыф жъгъэйхэмкэ тхигъэу ішпертыхъэр теплъэгъоцтых. Тхаклом игупшысэхэр ащ Ѣзызгъэкүгъэх. Непэрэ дунаим Тхъэм къууитырэ мафэ пэпчъ узэрэштыгушукын фаем dakloy, гумэ-кыгъохэри хельягъох. Блэкыгъэ ильэсхэм афэгъэхыгъэу гум къыдихыверэ гукъэкъытъэхэр непэрэ мафэм, джырэльэхъаным епхыгъэхэу къычэкъы, Мэшбэшэ Исхъакъ ипэублэ гущыиэхэм арахэтэльягъо:

— Кірәшә Тембот, Хыятқо Ахымәд, Лъэустэн Юсыф... — лъэхъанәу зыхэ-тыгъәхәм фәләжъагъәх, бәми, макләми атхыгъәр, лъагъор пхыращыг, шьоф зәхәкъыхъагъәм лъәпкъ литературәр къыхаштыг. Ар иышыкъелгъағ а уахътэм. Щыләнгъэр лъәкүатә, ильясхәр зәбләкъых. Непә — ошхымә, шыбләр мәгъуағыомә, неущ — тыгъэ. Шүмрә емрә зәготых. Гугъэм уещэ. Цыфым шошъхъуныгъэу иләм күаачы къыреты. Чыристан ыкыл ислыам динхәр, буддизмәр ыкыл иудаизмәр — анахъ конфессие шъхъаәхәр, дунаир охътипләу зәрәзәбләхъурәр, къопипләу зәрәгошыгъэр, унэм къопипләу зәриләр — цыфым ымышләу а зәптәуми зы мәхъянә горәя... Мы дунаишхом тет цыфхәр зәгу-рылохъэу зәдәпсөунхә фәе — джары анахъ шъхъаәр.

— «Цыиф лъэихэр» къызы-
дэкIыгъэр илъэс 70-рэ хъугъэми,
заом пеуцугъэ, фырикъугъэ
цIыифхэм афэгъэхъыгъэ тхыгъэр
непэ къызыпшитэрэм тиль-
хъан илIыхъуяжъхэм, хъурэм-
шIэрэм емыгъэпиэн плъэкIы-
рэп. Сыда аиц къејжсанIэу фэ-
хъугъэр, сид фэдагъа апэрэ
тхылтым игъогу?

— Ащи тарихъ гъэнэфагъэ пыль. Сэ
Шъхъащэфыжъ сыкъыищыхъугъ. Тэ тикъе-
ралыгъо закъоп, йекъыбым щыгэ ады-
гэхэми Шъхъащэфыжъыр щызэлъашэ.
Гүшүйэм паё, тхэкю нэбгырипл тыхъоу
1969-рэ ильэсүм Тыркуем тыклоягъа.
Узбекистан, Татарстан, Дагыстан ащищ
тхаклохэм сэри сахэтыгъ. Тыркуем ты-
зехъэм, адыгэмэ салуклэнэу лъэшэу
сыфэягъ. Анкара пэмчыжъэу гъэсты-
ныпхъэ зыщырагъахъорэ чыпнэм ты-
зылохъэм, ащ лутхэм «черкесхэр шьо-
шлэха?» слии сяупчыагъ. Кузэклэт горэу
щытыгъэм йап фашы, «ащ еупч!»
кызысауагъ. Сызэклонлагъэр адыгэу кыы-
члэкыгъ, мыш фэдэу кысиуагъ: «Сы-
черкес, километрэ заулэкэ мыш пэ-
чыжъэу щыт къудажэу Шъхъащэфыжъ
сыщыш». Зэхэсхыгъэр сшлогошэлгэо-
ныгъ. Сигусагъэхэм сяльэуи, тигьогу
тыдэхи тыклоягъ Тыркуем ит къудажэу
Шъхъащэфыжъ. Джыри ит а чылэр, ау-
дэсыр нахь маклэ хъугъэ. Адыгэ къуда-
джэхэм тыркуухэр бэу адэтысхъэхэ
хъугъэ. Шъхъащэфыжъ щыщ Кавказ
хасэхэм я Федерациеу Тыркуем щы-
зэхэшагъэм итхьамэтагъэу Рахъо (Чер-

кеси) Елдыз. Джы Адыгеим кызык! оқытти Шъхъашәфыжы сщэни езгъэльәгүшт Закәмкии унагын 400 федиз мыйн дас

Зэкэмки унэгьо 400 фэдэс мыш дэс.
Сяте идунаи зехъожыым, ильэси 7
— 8 горэ саныбжыгъ, сянэ ятэу
Дэунэжь Бакь тыкыыщажы, зэшиллэрээ
зы пшэшшэжьыерэ тыхью, тапэки
къехъугье шыпхууитгум ядунаи ахъожын
гъагь цыкликхээз, тыкыызэришлэжьыгъ
джащ ихаплэ джынэс тышэпсэу. Джащ
тышаплут, тышалэжыгъ, сятах хъаклэш
джащ щыриштэгъ. Гүунэгьу лыжхээр
къаклоштэгъэх, радио, телевизор щылах
гъэп. Хъаклэ къызыклоклэ ифэло-фашиз
хъаклэшым щызэшшуахыштыгъ, «хъаклэу
къаклуагьэр зэдгээльэгьунэу тыкьэтэ
клюагь», — алоти гүунэгьухэр къихъэш
щыгъэх. А хъаклэшыр сянэ сиригүсээ
згъэцкабзэштэгъ, сятах къылорэр
згъэцкэнэу сыхазыэрэу ситыштэгъ
Дунаим щыххурэ къэбархэр аш щызэш
хэсхыштэгъ. Ахэм ахэкхэти пшысэжхээр
наарт къэбархэр къыщауатэштэгъэх
Сшлогошшэгьонэу сядэуштэгъ ыкли аш
иштуагъэклэ пшысабэ сшлэштэгъ
М. Горькэм хигъеунэфыкыгъагь пшысэш
хэм сидигъокли шулр ем зэрэшткэлэрэм
лъэпкыир зэрэпсэлтэр кыуушыхатэу
Сшынахыхжхэу Мыхамэт, Мыхамод
Мухтар — ахэм сэри сахэтэу пшысэш
къэлотэнымкэ тыйзэнэкъокью хүштэгъ
Адыгэ мэкъамэр, адыгэ пыцинальэхэр
апэу зыщизэхэсхыгъэр сятах ихаклэш
Гүшнэм дае Саусарыкъо фагъэхыгъэр

«Саусэрыкъоу тикъан.

«Сүсөреккүй тикшін, Сүсөреккөң тиңәф,

Саусэрыкъу тинэф, ПчэмыIүфэр зиашъу,

Нээмийн улсын засгийн Ашьори зиджээнэк IокI,

ПчыкІэр зипэІошыгу,

Ешигуаор зичат,

Пызыкъутэр зипчышъх...»

Ар сшоғъешлэгъоныгь. Ау непэрэ усэхыныр, усэ зэхэлтъыкээр сээгъешлэгъар Хяткъо Ахьмэд. Сятэжь ихьвакъеэш алзүүщизэхэсхыгь аш иусэ зэхэлтъыкэ имээхъамэ. Апэрэ кэлээгъаджэу сферхуугъэрэ Пышунэлі Юсыф. Ар гъэсэгъешху щытыгь, Каир щеджагь. Арапыбзэр, хын сапыр, чыюпсыр зэрээхэлтъир аригъэхъыщтыгь. Аш упчэу кытитыщтыгъэхэм тигульытэ къагъеуущыщтыгь, дунаим зызэрээрихъокырэм тылъыплъэнэутифигъасэштыгь, чынгхэм пклашъэхэр къызэрятэкъохырэм нэсэу. Джааш фэдэр чыюпсым хэслэгъорэр сшоғъешлэгъонея 3-рэ классым сисэу сиапэрэ усэ стхыгъагъэ. Ау усэ шылыпкъэу слытэрэрэ 1945-рэ ильясым заор заухым стхыгъэрэары. Ильэс 15 синьбыжыгъэр. Сяняа Мишуминат зеджэм «Къэбарышу — гушлогошху» цээ фишыгъагь. Заор къызежкъэм ильэс 11 синьбыжыгъэрэ Цыфхэм митинг зашым аш сятэжь къыщыгущыгъагь. Сэри аш гушхуагъэ горз къысхильхъагъэу сыйштызэ, сянэ бзылть фыгъэхэм ахэтэу зэрэгтырэр къэслээгъугь. Заом ер къызэрэздихыщтыр ашиглам кэшигүүчэл

Чыпіләм къышызгұрыуағъ.
Зeo илъесхәм ятарихъ къыхәкіңігъ «Цыф лъэшхәм» ясюжет. Пүим колхозбылымхәр әкіламытъехъаным пае чыләм къыдэнәтъе хуульфыгъәхәм ахәр къушъхъәм афығағъәх ықиң заом үүж къа-

фыжыбыгъағъэх. Поэмэр 1946-рэ ильесым стхынэу езгъэжъэгъағъ, сатырэ мин фэдиз хүүщтыгъэ. Къэрэшэе-Щэрджэсым сыйцеджэнэу сыйзекlöм зыдэсхыгъағъ. Аш нэйусэ сыйзцыфэхъуғъэ нэгъой тхаклоу Абдулджалиловым Охътэ Абдулахь поэмэр езгъэлъэгъунэу сыйтегу-шүхъағъ. Абдулахь пычыгъо горэм сыйкызыфеджэм, «Адыгейим клоҗы шъуи-тхаклохэм ягъэлъэгъу» къысиуғъ.

...Яшыпкъэу ащ титхаклохэр хэлпъэнхэу зыхыгүзээр Литературнэ институтеу Москва дэтым сыйдеджэ зэхь лъэхъаныр ары. Р.Рождественскэм сыйдеджагь, Е.Евтушенкэр, Б.Ахмадулинар зы курскіэ тауж итыгъэх. Зэдээкынхэр фэшыгъяхэу поэмэм къыздеджэхэрэр щыгъозальэх, уаси къыфашыгъ. Ау гъэзетэу «Социалистическэ Адыгейим» культурэмрэ ли-тературэмрэкіэ иотдел ипащэу Пэрэныкъо Мурат ситхыгъяхэр къыхиутын ымыдэу къызэкігъеклохжыгъагъэх. А уахътэм іэпүіэгъу къысфехъу гъээр Хъэдэгъэлэ Аскэр. Москва сыйдеджэфэ, ащ щыгъсэуэр Еутых Аскэр нэүласэ сшынэу уахъте симыфагъэми, Хъэдэгъалэм Мыекъуапэ ащ нэүласэ сышыфишыгъыгъ. Еутыхым поэмэм сымакъэ Ioy сыккыригъэдажагь, къысэдэгүгъ, поэмэр къыфэзгъани, гъэтэрэзэйжын горэхэр къыфишыгъыгъэх. Адыгэ тхыль тедзаплэм сыйдиши, ащ ипащэцтгъяэу Шэуджэн Махьмудэ поэмэр ритыгъ. Мэфэ заулэ тешлагъяэу, 1953-рэ ильэсэым, Еутых Аскэр ихъатыркіэ сиапэрэ тхыль эу «Цыиф лъэшхэр» къыдэкынэу хъугъэ.

Ашт кыкылкынгыз гонорарыр «сиапэрэ ләжакпікөр зытефәрәр оры» сиуын сяңе естығынан. Зәшилпілім джәнә зырызыре, зәнысәтгүйищым, ежыри ахэтәу, нәпепель шыхъатехъо зырызэр, Іахыыл-бланжәхәм Іашы-Іашылхәр кыюришәфтығынан.

— «Цыф лъэшихэм» яджэр-
пэдэжээжь непи къыднэсү,
уитхыгъэ къуачIэ, мэхъанэ иI,
Лыгъэм иицисэтехыиI...
Адыгэ Хасэм изэфэхъысыжь
зэхэссыгъо укызышигүүшIЭм
къэнIогъагъ уикъорэльф
хэушъхъафыкIыгъэ дзэ операци-
ем зэрэхэлажьэрэр. Аиц сыйд
икъэбар?

— Сикорэльфэу Мэшбэшэ Артем Росгвардием хэт, капитан. Хэушхьа-фыкыгъэ дээ операциер зырагжъяэм садэж къэклогъагь ыкли аш кломэ зэрэшлонгъом сынгитъэгъозагь. «Хэгъэгум ыпашхъэ сипшъэдэкыжь згээцак!эмэ сшлонгъу, аш фэдэу, тат, тыргъэсагъеба! Уитхыльтхэри ары зыфэгъэхыгъэхэр», — къысиулагь. «Сырэпагэ уизекlyak! Тхъэм уигухэлхээр къыбдегъэхъу!» — джэуап естыжьыгь. Къаялагъэу мазэрэ ныкьорэ госпиталым чэлтыгь, зыгъэ-псэфыгьо уахтэ къыратыгъагь, джыри ыгъэзэжжын гухэль ил. Ильэс 31-рэ ыныбжь сабынту, ерч.

ыныбжъ, сабынту епү.

Зэфагъэм уфэбэнэным, уихэгъэгу къэбгъэгъунэным, мыхъо-мышлэрэ бзэджаагъэрэ зышлэхэрэм уалэуцууным апае цыиф лъэшхэр ишыклагъэх.

ТЭУ Замир.

Сурэхэр ىашынэ Аслын түрихгээх.

«Адыгейим икілэе гэджэ анахь дэгъу» зыфиорэ зэнэкьюм ишъольыр уцугъо мы мафэхэм аублагь. Мыгъэ ар я 29-у зэхащэ. Республика м ирайонхэм ыкы икъалэхэм теклоныгъэр къацыдэзыыхыгъэ кілэе гэдже хэрэр арых мыш хэлажьэхэрэр. Ахэр зэклемки нэбгырэ 16 мэхъух. Мы ильэсэм зэнэкьюм хэлажьэхэрэм анахыбэр пэублэ классхэмкэ кілэе гэдже.

Пэрытхэр зэнэкьюкъущтых. Яофшиэн зэрээхашэрэм фэгээхыгъэ мастер-классхэр къагъэльгэоцтых, урокхэр къатыщтых, мыгъэ апэрэу педагогичесэ диктант атхышт.

Зэнэкьюм мэлъыльфэгъум и 20-м къыщегъягъа зынонгыуакэм и 9-м нэс клошт, теклоныгъэ къыдэзыыхырэр Урысые зэнэкьюм хэлэжьшт.

ДЕЛЭКЬО Анет.

Юфтхабзэр къызэуихыгъ АР-м гээ сэныгъэмрэ шэныгъэмрэкэ иминистрэ ишъээрлыхэр зыгъэцэктэрэ Евгений Лебедевым. Кілэе гэдже хэхъоныгъэхэр ашынхэм, яшэнэгъэхэм ахагъэхъоним пае мыш фэдэ зэнэкьюм хэм мэхъанэ ин зэрэлэр, ахэм яшуга гээ гъесэнэгъэм исистемэ хэхъоныгъэхэр зеришыхэрэ къыхигъэшыгъ. Егъэджекто гъесаком и Ильяс зерифэштуашэ зэрагъаклорэр, юфтхабзэрэ зэфэшхъафхэр зэрээхашэхэрэ къыгуа.

Кілэе гэдже сэнэхъатым мэхъанэшко зеришээ зэклеми тэшлэ, сыда пломэ къиткілэхъухэрэ ліэужхэм шэныгъэ языгъэгъотыэр, щынэгъэ гъогум тезийшэхэрэ кілэе гэдже ары. Егъэджэним исистемэ гъунапкэ илэп, тиофшиэн къыхэхъэрэ шэпхъаклэхэм адедгъаштээ ыпеклэ тыльклохэн фае. Муниципальне уцугъом теклоныгъэ къыцыдэшьухи, мыш шуукызэрыкъуагъэм шэныгъэ куу зэрэ-

шуюншэр къеушыхъаты, — къыгуа Евгений Лебедевым.

«2023-рэ ильэсэм икілэе гэдже анахь дэгъу» зыфиорэ юфтхабзэм зынзыншиштийнэу къеколлагъэхэм ягъэхъагъэхэм джыри ахагъэхъонэу, ыпеклэ лыкъотэнхэу, зерифэштуашэу зыкъагъэльгэонэу ар къафэлэе гуа.

Джащ фэдэу Урысыем лъэпкэ гэсэнэгъэмкэ ыкы шэныгъэмкэ иофшиэнхэм я Адыгэ республике профсоюз организацие итхаматэу Сергей Кошкиным, блэккыгъэ ильэсхэм «Адыгейим икілэе гэдже анахь дэгъу» зыфиорэм теклоныгъэр къыцыдэзыыхыгъэхэр зыхэхъэрэ республике клубым илъыклохэм юфтхабзэм къеколлагъэхэм шуфэс къараахыгъ ыкы гъэхъагъэхэр ашынхэу къафэлэе гуа.

Зэнэкьюм къыдыхъельтийнэу «Здравствуйте, это я!» зыфиорэмкэ кілэе гэдже хэхъоныгъэхэм нэүжүм заушштыгъ. Зеклемки лъэнэкъуи 8-кэ кілэе гэдже

Зерифэштуашэу Адыгейим щихагъэунэфыкыгъ

А. Ляутеншлегер.

Республика м исхэм мэлъыльфэгъум и 25-м Адыгейим и Къэралыгъо буракъ и Мафэ хагъэунэфыкыгъ.

Дышье жоого 12-рэ зэблэдзыгъэ дышье щэбзишрэ зытешыхъэгъэ къэралыгъо буракъ уцышьор я XIX-рэ ліэшгэгъум иапэрэ кілэлэнкъо адыгэхэм агъэфедэштыгъэ буракъыр ары зытырашыкыгъэр.

Мэлъыльфэгъум и 20-м къыщегъэжъягъа зытешыхъэгъэ къэралыгъо, муниципальне учреждениехэм мэфэклэ юфтхабзэхэр зэхащагъа. Тыгъоснахыпэ къалэу Мыекуулэ шыкъэжъачэ щыкъуагъ, Адыгэ Республика м лъэпкэ къультурэмкэ и Гупчэ лъэпкэ ліпэшысэхэм, изобразительне искусство мэфэклэ юшлагъэхэм якъэгъэльгэон эзхищагъ.

Іепэласхэм дышьеидэнэмкэ, адыгэ мэкъэмэ Іэмэ-псымхэмкэ ялшагъэхэр ыкы нэмыкы пкыгъохэр къа-

гъэльгэуагъэх. Адыгейим итворческэ коллективхэмра иартистхэмра зыхэлэжъэгъэх концертим мэфэклэ юфтхабзэхэр лъигъэкъотагъэх. Адыгэ джэгуклэ мэфэклэ аухыгъ.

Тыгъуаси юфтхабзэ зэфэшхъафхэр зэхащагъэх. Къалэу Мыекуулэ искуствэхэмкэ икілэцыкъу еджаплэу N 1-м адыгэ буракъыр и Мафэ фэгъэхыгъэ урокхэр щыкъуагъэх. Искуствэхэмкэ Адыгэ республика кілэцыкъу еджаплэу Лъэцэрэйкъо Кимэ ыцэ зыхырэм Адыгэ Республика м буракъ и Мафэ фэгъэхыгъэ сыхыт щыкъуагъ. Кілэцыкъу художественэ еджаплэу непэ сыхытагъа 17.20-м Адыгэ Республика м Къэралыгъо буракъ фэгъэхыгъэ сыхытагъа щыкъошт.

Адыгэ Республикэм инароднэ тхаклоу Лъэустэн Юсыф къызыыхъугъэр ильэси 110-рэ хъугъэ

ИгущыIЭ шъуи кIуачIи иIагъ

Адыгэ лъэпкъ литературэр лъэгъо-гъогу зафэ тещэгъэнэм зиахъ ин хэзыльхъэгъэ титхэкю анахыжъхэм ашышигъ Лъэустэн Юсыф.

Я 30-рэ ильэсхэм ыкIэхэм тилитературэ къыххэгъэ мэкъакIэхэм ашышигъ, ыгу щиззэу, гъашIэр зэхишIэу, лъэпкъ Ioфыгъуабэм игупшигъ ахэгъэшагъэр, гульти амали IækIэлтыгъ. Ау зыкъызэузыхъщ сэнаущыгъэм емыжэу, Хэгъэгу зэошхор гуимыкъиж тхъамыкъоу тикъэралыгъо къыфыкъоу. Аш ихазаб советскэ народым ныбжыре тиркъошу ыгу къытенагъ. 1945-рэ ильэсем жъоныгъуакIэм и 9-м Текноныгъешхор къыдахъигъ. Ау тхэнир езыгъэжъхэгъ, ашыхъу фронтын лухъэгъа-гъхэм янахъыбэм къагъэзэгъыгъ. Заом псаоу къыхкъыжыгъяхъ: Пэрэньюко Мурат, Лъэустэн Юсыф, Еутын Аскэр, Дмитрий Костановыр, Павел Резниковыр, Шъхьаплъекъо Хыис, Жэнэ Къырымыз.

Лъэустэн Юсыф

(1913 – 1998)

Теуцжоу районым итыгъэ къуаджэу Шыхъанчарыхъаблэ 1913-рэ ильэсем мэлыльфэгъум и 25-м къыщыхъугъ. Красногвардейскэ районым итыгъэ къуаджэу Киселевым иеджэпI-интернат къызеухым, 1930-рэ ильэсем мэкумэшхъизмэгъ техникумым чхэхъагъ, щеджагъ, полиграф институтэу Москва дэтри къуухъигъ.

1935 – 1938-рэ ильэсхэм хэку гъэзетэу «Социалистическая Адыгея» иредакции Ioф щишигъ, аш ыуож шэнынгъэ ушетынным пылыгъэ Адыгэ институтым щылэжъагъ. 1942-рэ ильэсем мэкуугъум щегъэжъагъэу 1946-рэ ильэсем нэс дээ къулыкъур ыхыгъ, заор аухыфэ батальоным икомиссарэу, дивизием игээзет искретарэу щытыгъ.

Чаныгъи лыгъи мы зэо мафэхэм Юсыф къыххэфагъ. Аш ишыхъатэу орденэу «Жъоого Плъыжыр», медальхэр къратыгъэх. Зэо ужым 1946 – 1949-рэ ильэсхэм Адыгэ научнэ-ушэтэкю институтым, 1949 – 1952-рэ ильэсхэм хэку гъэзетэу «Социалистическая Адыгея» иотдел ишащэу Ioф ёшIагъ. 1939-м СССР-м итхаклохэм я Союз аштэгъагъ, 1952 – 1962-рэ ильэсхэм Ю. Лъэустэн Ю. Адыгэ тхаклохэм я Союз ипещагъ.

1935-рэ ильэсем щегъэжъагъу ытхыхэрэр къыхиутиштыгъ. Адыгабзэкли урысыбзэкли тхиль 20-м ехуу къидигъэшагъ. Адыгабзэкли къыхиутиштыгъ: «Аминэт», «Гъогур лухъигъ», «Адыгэ новеллэхэр», «Къушхъэр къэнэфы», «Ожубанэхъэр», «Зы бын итхыд», «Хэшыпкыгъэ тхыгъэхэр», «Пшашъэмэ янэфыль», «Шум ильэхъохъэр», нэмийкхэри.

Урысыбзэкли къидигъэшагъ романэу «Немеркнуший свет», «Все началось весной», «Счастье пришло», «Девичьи зори», «Повесть о Чамокове».

Драматургический IoфIагъэхэр

Лъэустэн Юсыф ипесэхэу «Налмэс», «Нэфсэт игъогогуухэр», «Ожубанэхъо Асхъад» зыфилохъэрэр Адыгэ драмтеатрэм исценэ щагъеуцугъя. Адыгэ пышсэхэм якъыдэгъэхъын хэлэжъагъ, адыгэ гушигъэхъя. Аудио-видео записи тхыльиш къидигъэшагъ.

ЗэдээКынми тегъэпсихъэгъагъ

Юсыф мы IoфIен мыпсынклеми

иахъышхо хилхъагъ. Л. Толстоим ипостэу «Хаджи-Мурат», Н. Островским ироманэу «Как закалялась сталь», А. Первентевым ироманэу «Кочубей», А. Фадеевым ироманэу «Молодая гвардия» аш адыгабзэкли эзридзэкыгъэх.

IoфIэкIошхуагъ

Очеркхэр зыдэт тхыльэу «Шум ильэхъохъэр» зыфиорэм пае Теуцжоу Цыгъо ыцIэкли агъэнэфэгъэ литературэ шүхъафтынэр Ю. Лъэустэным къифагъэшьошагъ. Литературнэ ыкIи общественнэ щылакIэм чанэу ахэлэжъэрэ тхекуагъ, правительственнэ тын лъапэхху орденэу «Щытхум итамыгъ» зыфиорэр тэгъохъо, медальхэр къылахъигъэх.

Лъэустэн Юсыф щээфэ къогъанэ имышэу фэлэхкырэр ёшIагъ. Ар Мыекую-перэ Украина ит къутырэр Дьяковымэрэ яцыф гъашIагъ. УФ-м культурэмкээ изаслуженна Ioфыши, Адыгэ Республикин инароднэ тхаклу ыкIи тын лъапэу «Адыгея» и Щытхум итамыгъ» зыфиорэр къифагъэшьошагъ. Юсыф АР-м и Президент дэжь щызэхажэгъэ нахыжъхэм я Совет щылакIэм ипещагъ. Тхекло нахыжъэу Ю. Лъэустэным щээфэ, щылэнэгъэм ижыи юшIу гуапэу зыуицагъ, гукочиэпкэ ин илагъ, щылэнэгъэм гуаххо хигъотэн ылъэхъя. Тхэнир, гуапшсэнир, зэкI щылэнэгъэр аш лъашшэу ильэпэлэгъ. Лъэпкъ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» ѿшхъэкли ѿшхъэзэу Ioф ёшIагъ, игуке-къыжхэм, адыгэ гъэзет закью юцIэ бэрэ зэблахъуяа, ыпсэ тешыкъыгъэу зэрэштыгъэр мызэу, мытюу къылоу къыхкъыгъэ:

«Адыгэ макъ». Джары тиадыгъэ гъэзет

ыцIэр... Аш ымакъэ нахь лъагэу, нахь чанэу, нахь лъашшэу дунаим тет адыгэхэм зэхахы хъугъэ.

Ар мэкъэ къодыеп. Шум, дэхагъэм, цыфыгъэм, лыгъэм, шыпкъэнэгъэм, лъэпкъым къырыкъуагъэм, тхъамыкIэгъ щылакIэм хэкыгъэу, гуаххорэ тхъагъорэ зыкъэлэхъигъэхъ.

Лъхъужжэу зицхуу агуатэрэм фэсэгъадэ ти «Адыгэ макъэ». Хыау, аш блэкIыло, зыгорэм ишушIагъэ ебгъэшнэу Ѣытэп тиадыгъэ гъэзет. Аш бэу лыгъэ ин зыхэл гъогу къин къыкъу. Ифэшьуаш уфэусэнэир, иштихуу плоныр. Арыш, непэ тифэрэзэу етэло: — Афэрым! Опсэу, ти «Адыгэ макъ!»

Адыгэ тхекло нахыжъэу Лъэустэн Юсыф игүүшээ пэпчэ шууи кIуачIи сыйдигуу илагъ, лъэпкъ литературэм аш лъэгъэ зэнэбжэ дахэ пхыришыгъ, игуапшигъэхъэм къылакIэгъэ тилитературэ ылэтигъэ:

МАМЫРЫКЬО Нуриет.
Сурэтыр хъарзынээшым къыххэхъигъ.

МэфэкI лъапIэр хагъэунэфыкIыгъ

БлэкIыгъэ тхъамафэм дунаим тет быслымэнхэм анахь агъельэпIэрэ мазэу Рэмэзаныр аухи, Бирамыр хагъэунэфыкIыгъ. Хабзэ зэрэхъуяа, аш фэгъэхъыгъэ Ioфхъабзэхэр хы ШуцIэ юшьом щыпсэурэ шапсыгъэхэм зэхашагъэх.

— Быслымэн диним шлошхъуныгъэ фызиэ пстэумэ Бирамыр мэфэкIышху алтытэ, — elo зэлшашIэрэ динлэжъэу, Шъачэрэ Tlopse районымэрэ ильэсэбэрэ ялимам шхъалэе щытыгъэ Шхъалэхъо Батмы-

зэхъаджэм. — Ар мамырныгъэм, шушиэним, гукIэгъуньгъэм, зедэлжынным ыкIи быслымэн динир зылэхъэу дунаим тетхэм зэкIэми ягушхъэ зыкынтыгъэ ямэфэкI. Аш зэкIэми нахышу, нахь къабзэ, нахь луш-

тешы, ушетыпIэ къинхэр къызэптичизэ, амалэу, кIуачIеу тиэм нэмийкIеу уасэ фытегъэшы.

Быслымэнхэр зыщыпсэухэрэм зэкIэми Бирамыр ашга-гээхъыгъэ. Темир Кавказым иреспубликэхэм ар дэсигъо мафэ аашашыгъагъ. Къаджэхэр Тхагъапшшэрэ Агуй-Шапсыгъэрэ мэфэкI нэмазэу аашашыгъэхэм нэбгыришээ фэдиз къякIолIэгъагъ.

— Тхагъапшшэ дэт мэштийр адрэхэм афемыдэу, ямышыкIеу щыт. Аш ушхъагъу заулэ иI, — elo Шхъалэхъо Батмызэхъаджэм. — Шапсыгъэхэм ятарихъ, якультурэ, тыхызтектигъэхэм ягушхъэ кIэн зэрашыщым фэшI ар диним шлошхъуныгъэ фызиIехэм язакIоп зыгъэлтапIэрэр.

Атеизмэм ильэхъян къыщыублагъэхъ хы ШуцIэ юшьом къылунэхъыгъэ мэшит закью Тхагъапшш дэтыр тиблэкIыгъэ къыпзыгъэ къутафэу хэгъэгум итарихъ хууяа-шIэгъабэ къы-

зэпзызыгъэ псэуаль. Я 19-рэ лешигъум агъеуцугъэ мэштийр шошхъуныгъэм, лъэпкъым игуашхъэ зэтэгъэуцожын ятамыгъэу, блэкIыгъэ ыкIи непэрэ лъэхъанхэр зэзэпхырэу Ѣыт.

Ильэсэбэм мэштийр Тхагъапшшэ анахь агъельяаэрэ ичыпIэ шхъалэу Ѣытгъэ. ИтеплэкIэ къахэмшырэми, ижыкIэ ашыгъэгъэ унэм зекIоу къакIохэрэр зылэптиштэгъэхъ, быслымэн диним шлошхъуныгъэ фызиIеу Шхъачэ, Tlopse районым, Адыгэим арысхэр къакIоштагъэхъ.

— Цыфыбэ зычIэфэшт мэштийм игъэцэкIэхъын игуу къызэхъяаэрэ башIагъэу, ау ренэу зыгорэ пэриюху зэрэхъуяаэр фэшI Ioфыр зэпзыфэштагъэ, — къыуагъ Шхъалэхъо Батмызэхъаджэм. — Лъэпкъ ыкIи ныбжэ зэфэшхъафхэм ялпыкIохэу аш къихэлажъэмэ зышигъуяаэр нэбгыришээ пчагъэ хууцагъэ.

Мэштийр мэзитукIэ умышIэжынэу зэхъокIыгъэ хууцагъэ.

НэкIмазэр рагъэхъэным ыпекIэ къызызэуахъжым, аш фэгъэхъыгъэ Ioфхъабзэм нэбгыришэ фэдиз къекIолIэгъагъ.

— Мэштийм игъэцэкIэхъын пэхуацт ахъщэр зэрэдунеа къаугоонг пломи хууц, — elo Имамым. — Предпринимательхэри, депутатхэри, общественнэ организацихэри, цыф къызэхъяаэрэ къыххэлэжъагъэхъ. ИэпIэгъоу къытатырэ пстэур тштагъэ, зэкIэри къытшхъэлэгъ.

Меценатэу къыддэгэхъэм урсии, адыги, ингушки, чечени, ермэли, къэндзали, таджики ахэтигъ.

Псэуальэр тарихъ саугъэтэу зэрэштыр, адрэхэм зэрафэмыдэр, Ioф дэвшIэнир зэрэмэпсынкIагъэр, зэрэбгэцэкIэжынтийм имызакIоу, загъэуцум архитектурэ шыкIеу агъэфедэгъагъэр къызэхъяаэрэ зышигъыгъэхъ. Специалистхэм унэм ылъапсэ агъэптигъэ, ышхъэ, электричествэм икIуяаэрэ зэблахъуяаэр, ыкIоцIи ыкIи агъэхъяаэр, азэнэджапIэрэ зэтэрагъэпсыхъажъыгъ. Джащ фэдэу чыпIеу къызэльиубытээр икIэрикIеу ашыжыгъ, къашхъаагъ. Къоджэдэхъэри аш къыххэлэжъагъэхъ.

НЫБЭ Анзор.

Самбо

ГъэхъэгъэшПухэр ашыгъэх

Самбэмкэ Урысые зэнэкъохуяэр къалэу Ана-пэ мэлъильфэгъум и 21 — 22-м щыкъуагъэх, йофтхъабзэр Урысыем и Лыыхъужъэу, косманавтэу Ф. Н. Юрчихиним ишэжь фэгъэхыгъагъ.

Адыгеим спортсменхэр мыш хэлэжьагъэх ыкы гъэхъэгъэшПухэр ашыгъэх.

Апэрэ чыпіэр къыдахыгъ Дэхъужь Хызыр (тренерхэр А. А. Делэку, М. Ю. Дэхъужь), Хъакъуй Анзор (А. А. Делэку, А. А. Гъомлэшк).

Ятлонэрэ хъугъэх Мэлгощ Адам, Гъомлэшк Анзор, Бэгь Тимур, Хъакъуй Ислам (А. А.

Делэку, А. А. Гъомлэшк), Тіэшү Султан (С. М. Мэрэтыкъу), Сергей Кузминовыр (Хъ. М. Дэхъужь).

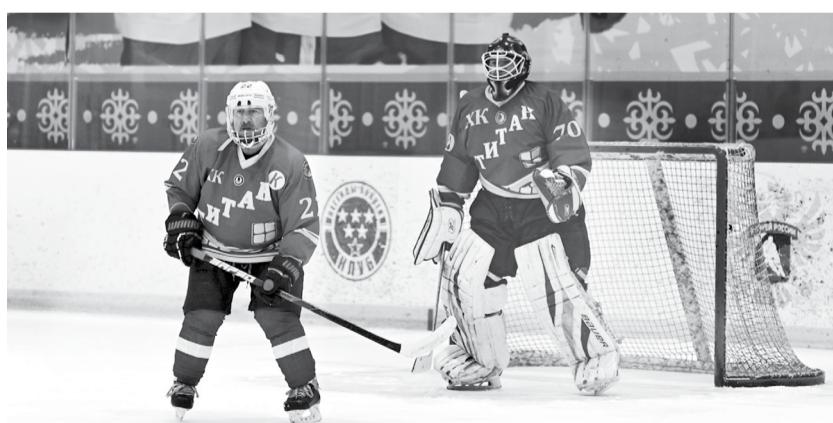
Ящэнэрэ чыпіэр къыфагъэшьошагъ Хъакъуй Амир (зыгъасэхэр А. А. Делэку, А. А. Гъомлэшк).

Тиспортсменхэм ыкы ахэм ятренерхэм тафэгушо, тапекли тағэгушонен афэтэо.

Хоккей

Ныбджэгъу ешІэгъухэр

Хоккеимкэ шьолыр ныбджэгъу ешІэгъухэр Мыекъуапэ щыкъуагъэх.

Аш хэлэжьагъэх Адыгеим икомандэу «Титан», Краснодар краир къэзыгъэльэгъор «Союз» ыкы Ростов хэкум икомандэу «Ростов» зыфиохэрэр.

Мыш икъизэуухын фэгъэхыгъэх юфтхъабзэм хэлэжьагъ ыкы командэхэм гъэхъэгъэшПухэр ашынхэу къафэлъеуагъ Адыгеим и Лыыхъужъэу Къумпыл Мурат.

ЕшІэгъухэр гъэшІэгъонен къаагъэх, теклонигъэр «Союзым» къыдихыгъ, ятлонэрэ чыпіэр «Ростов» ыхыгъ, Адыгеим икомандэ ящэнэрэ хъугъэх.

Хоккеимкэ Урысые зэнэкъохуяэр «Чэц лигэр» зыфиорэм ифинал едзыгъо жъоныгъуакъэм и 4-м щегъэжьагъэу и 16-м нэс Шъачэ Ѣыкъоцт. Аш тикомандэ хэлэжьенэу зөгъэхъазыры.

Теннис цыкIур

Ятлонэрэ чыпіэр къыдихыгъ

Татарстан икъэлэ шъхьаIезу Казань теннис цыкIумкэ Ѣыкъогъе командине чемпионатын изэфэхъысыжъхэр къэнэфагъэх.

Адыгеир къэзыгъэльэгъогъэ «Фыщт-АГУ-м» гъэхъэгъэшшу Ѣышыгъ, ятлонэрэ чыпіэр къыдихыгъ. ЗэкIэмкэ мыш команда 15 хэлэжьагъ, теклонигъэр Саранске икомандэ къыфагъэшьошагъ, Санкт-Петербург илъикохэр я Ѣщэнэрэ хъугъэх.

Чемпионатын къызэрэдэлъытагъэмкэ, суперлигэм ятлонэрэ Ѣыхъугъэ командер Урысыем ипремьер-лигэ я 11-рэ чыпіэр

щызыубытыгъэм IукIещт. «Фыщт-АГУ-м» теклонигъэр къызыдихыкэ, премьер-лигэм хэхъашт.

Тикомандэ Ѣешшагъэх: Павел Ковенкар, Марат Мукамбетовыр, Александр Воронцовыр, Илья Шаминыр ыкы Виталий Шумаковыр. Тиспортсменхэр зэнэкъохуя эфэхъазырьгъэр Адыгеим физическе культурамкэ ыкы спортымкэ изаслужене юфышиэу Владимир Сидоровыр ары.

Гандбол

Я 10-рэ хъугъэ

Республикэм икомандэу «АГУ-Адыифым» 2022 — 2023-рэ ильэсхэм ательятэгъэ ешІэгъухэмкэ аужырэ зэлукIэгъоу илагъэм теклонигъэр къыщидихыгъ.

«Феникс» (Китай) — «АГУ-Адыиф» (Мыекъуапэ) — 27:34 (12:18).

Мы ешІэгъур къызэрихыгъэм ишуагъэкэ тикомандэ суперлигэм икупэу «Б-м» ящэнэрэ Ѣыхъугъ ыкы зэфэхъысыжь я 10-рэ чыпіэр къыдихыгъ.

«АГУ-Адыифым» хэтхэу къэлапчъэм Ѣэгуар дээзыдзагъэхэр: Кириллова — 10, Дворцевая — 7, Никулина, Голунова — 3, Краснокутская, Вигуржинская, Къэбж, Казиханова — 2, Колодяжная, Краснова, Бондаренко — 1.

Зэхээшагъэр ыкы къыдэзыгъэхъэр:
АР-м лъэпкэ Йохэмкэ, ІэкIыб къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкэ гъэхъазырьгъэр адыярэз зэпхынгъэхэмкэ ыкы къэбар хъугъэх ималхэмкэ и Комитет Адрессыр: 385000
къ. Мыекъуапэ, ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыгъэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79
Редакцием авторхэм къаIихырэ А4-кэ заджэхэрэ тхъапхэу зипчъагъэкэ 5-м емыхъхэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлтээу, шрифтыр 12-м нахи цыкIунэу Ѣытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэкIегъэкIожых.

Зыщаушыхъатыгъэр:
УФ-м хэутын Йохэмкэ, телерадиокъэтынхэмкэ ыкы зэлтыгъэсэкэ амалхэмкэ и Министерствэ и Темир-Кавказ Чыпэ гъэIорышиап, зэраушыхъатыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутыгъэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкIэмкэ пчъагъэр
4245
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 684

Хэутынным узшыкIэтхэнэу Ѣыт уахътэр Сыхъатыр 18.00
Зыщыхаутыгъэр Сыхъатыр 18.00

Редактор шъхьаIэр
Мэшлээкъо С. А.

Редактор шъхьаIэм игуадзэр
Тэу З. Дз.

ПшъэдэкIыж зыхъыре секретарыр
Тхъаркъохъо А. Н.